Educarea gustului public în muzica ușoară

de George SBÂRCEA

Societatea noastră nu socotește muzica ușoară doar un capitol al divertismentului superficial, ci îi acordă drept de cetățenie în rîndul stimulilor de artă necesari omului de azi, care caută în manifestările de natură estetică, mai mult decît în oricare altă epocă a trecutului, un mijloc de sensibilizare, de înțelegere mai adîncă a realității, de adecvare la condițiile generale din timpul și spațiul nostru. Neavînd de-a face, așadar, doar cu o manifestare periferică de reverie compensativă, este evident rolul și, nu mai puțin evidentă, responsabilitatea muzicologiei în informarea și educarea gustului public în muzica ușoară. Cu atît mai mult, cu cît muzica aceasta se adresează tineretului, vîrstei receptive și maleabile a formării omului, cînd preocupările de ordin spiritual, tipurile de artă, de amuzament chiar, proprii acestei etape din viață, au o înrîurire covîrșitoare asupra caracterului, asupra mentalității individului de mai tîrziu cu răspunderi sociale complexe și complete.

Înainte de a ne ocupa succint de rolul și responsabilitatea propriu-zisă a muzicologiei, este util să aruncăm o privire asupra domeniului însuși în care urmează să-și exercite prerogativele muzicologia, critica și publicistica muzicală în genere.

Cine ar nega că, deocamdată, ele își caută căile, formele, modalitățile cele mai potrivite de a-și împlini cu eficiență rosturile educative, cu destulă timorare încă, datorită fără îndoială contradicțiilor, aproximațiilor și incertitudinii în judecarea realizărilor pozitive ale acestei muzici, atît de agreată și atît de răspîndită în masele largi.

Termenul de „muzică ușoară", deși de dată destul de recentă, nu mai satisface azi, nici la noi și nici în alte spații geografice, ascultătorii tineri, astfel că au apărut denumirile și, firește, stilurile de *rock, folk, pop, rhytm and blues, chanson* ș.a. Ele acoperă, de fapt, aceeași arie largă a muzicii zise ușoare, de dans și de audiție, chiar dacă în forme modificate de dorința diversificării, a înnoirii și vivificării prin ritm și sonoritate a unui idiom care, din dimensiunile modeste ale trecutului, a explodat în spațiile mai largi ale teatrelor, sălilor de concert, sălilor de dans, cluburilor de tineret și chiar ale arenelor. Ritmul, în primul rînd, ca și o anumită simplificare a structurii componistice constituie elemente de diferențiere ale muzicii *pop* în relație cu muzica ușoară tradițională. E greu să nu remarci, însă, în multe din producțiile ei, felul cum rigoarea valorilor înalte ale muzicii se dezagregă, se degradează chiar. O parte mare din așa-zisele melodii ale stilului sau idiomului *pop*, create și vehiculate în țările puternic industrializate, se reduc la un fel de descîntec pentru exorcizarea plictisului, ducînd la stări de exaltare maladivă, la scaune sfărîmate, la geamuri sparte și la spectatori răniți, cu prilejul unor audiții cărora anevoie le-am putea spune concerte, în înțelesul clasic al termenului. Ritmul provoacă în astfel de ocazii o însuflețire cinetică disproporționată, fiindcă se dispensează de celelalte funcții ale muzicii, capabile să angajeze gîndirea și simțirea : melodia, armonia, pauza, textul poetic, nuanța, interpretarea.

Avem de-a face, firește, cu o vogă, cu o modă de epocă, trecătoare fără îndoială, răspîndită pe tot globul prin intermediul tehnicii audio-vizuale. Difuzarea ei universală o atestă, recent, și un scriitor suedez, care, acostînd undeva în Pacific, în căutarea unui refugiu de cîteva săptămîni împotriva sofisticărilor hipermoderniste, a fost întîmpinat din clipa debarcării de aceleași chitare, amplificate prin difuzoare și de aceleași ritmuri pe care le știa de acasă. O atest și eu însumi, deoarece am întîlnit nu de mult la Ulan Bator, în Mongolia din inima Asiei, formații de tineri ce cîntau seară de seară repertoriul lui Elvis Prisley, Humperdinck, Tom Jones, Enrico Macias, Udo Jürgens, fără nimic din originalitatea cîntecului legat de un loc anumit și capabil să dezvăluie ascultătorului prospețimea eternă a muzicii.

Orice apartenență și-ar da o asemenea muzică împrumutată de aiurea și impusă prin frecvența programării ei, ea își pierde caracterele specifice, pe care trebuie să le posede orice artă, devenind aproape cu neputință de omologat. În felul acesta, totul se convenționalizează, în loc de simțire avem doar sentimentalism, în loc de tensiune ni se servește intensitatea amplificării electro-acustice, pînă la răcnet și urlet !

Explicația fenomenului mi se pare că se găsește în consumul tot mai masiv de muzică ușoară, ceea ce a făcut necesară apariția peste noapte a unor generații spontanee de artiști amatori și semi-profesioniști, de cant-autori, de formații instrumentale, sprijiniți în activitatea lor de microfoane și de instalațiile de amplificare. În bună parte, preluarea servilă de către vehiculatorii *rock*-ului, *pop*-ului, *folk*-ului, a ritmurilor și chiar a repertoriilor străine își are izvorul într-un sentiment de carență. El derivă, în numeroase cazuri, din necunoașterea muzicii ca meșteșug și artă, deoarece nu vom cădea în eroarea de a confunda oarecari înzestrări vocale, un dram de imaginație melodică și o anumită tehnică a utilizării chitarelor sau a complexului percuției, cu muzica însăși.

Departe de noi intenția de a respinge sau de a nega viabilitatea stilurilor și a formulelor actuale de muzică ale tineretului de pe întregul glob. Știm cu toții că, într-o lume atît de strîns legată prin năzuințele comune

https://biblioteca-digitala.ro

ale maselor populare de pretutindeni cum este lumea de azi, care comunică rapid și continuu, datorită cuceririlor tehnice și vitezei de circulație a știrilor, faptelor, bunurilor și ideilor, nimeni nu mai este cu desăvîrșire imun la „aerul epocii", nimeni nu poate să scape de solicitările insistente ale modurilor de exprimare uzuală în artă, exercitînd aceleași tipuri de îmbiere și de atracție.

Altceva ne preocupă : ne preocupă graba și superficialitatea cu care nu numai publicul neinițiat, dar pînă și cronicarii de muzică ușoară — adevărat că unii din ei improvizați — se declară satisfăcuți de piese a căror structură nici nu este evidentă. De ce sînt acceptate totuși ? Fiindcă așa ceva „se poartă", fiindcă așa ceva „e la modă", or moda a fost, în toate timpurile, o stringentă aspirație a celor slabi la ceva exterior, „din afară", la însușirea fără discernămînt a formelor vizibile.

Concluzia mi se pare limpede : în foarte multe ocazii, gustul și receptivitatea generală față de cîntecele de muzică ușoară, față de muzica ușoară, cu numeroasele ei stiluri, modalități de limbaj, tematică și aspecte, sînt orientate doar de întîmplare, de capriciu, de nestatornicie.

S-a crezut greșit de către unii polemiști — nou iviți în vasta arie și, vai, atît de slab vegheată, a muzicii ușoare — că muzicienii, compozitorii noștri profesioniști de gen încearcă să stăvilească difuzarea stilurilor *pop, folk, rock* ș.a. în rîndurile tineretului. De aici, apoi, au apărut atacuri — nu numai lipsite de justețe, dar lipsite pînă și de noblețea pe care o presupune practica publicistică — împotriva unor compozitori profesioniști de muzică ușoară, ba chiar a întregii muzici ușoare românești zise „tradiționale".

Cu asta, în sfîrșit, am ajuns la responsabilitatea muzicologiei în informarea și educarea gustului public într-un domeniu în care confuzia merge atît de departe, încît *folk*-ul, bunăoară, e socotit o formulă nouă a muziciii ușoare, cînd de fapt el își are originile în *blues*-ul rural al populației de culoare din Statele Unite ale Americii, unde s-a născut dintr-o anumită stare de lucruri, într-un loc precis și datorită unor anumiți muzicieni. Starea de lucru era segregația rasială, cu gravele ei consecințe sociale, locul l-am indicat, creatorii și răspînditorii lui au fost și sînt, în mare parte, cîntăreții de culoare, ce se acompaniază singuri la chitară. În *blues*-ul rural și în *folk*-ul american denunțarea inechităților sociale, ca și idealul instaurării unei lumi mai drepte erau duse de cant-autori pînă la capăt, încît aveau ce să spună în cîntecele lor. A prelua însă *folk*-ul, așa cum l-au creat americanii, nu este altceva decît simplă imitație, odată ce nu are nimic de-a face cu ambianța socială și cu tonul vieții noastre de azi. El poate în schimb stîrni, așa cum a stîrnit în multe cazuri — și mă gîndesc chiar la unii studenți-artiști amatori sau formații, pe care i-am ascultat la mai multe festivaluri studențești — gustul de a căuta în folclorul național, în cîntecul popular și lăutăresc, sursele de inspirație, de a descoperi în felul de a simți și de a cînta al poporului acele mirodenii și acel aur, în stare să împrumute creației de azi, ca și felului de a cînta al tinerilor o apartenență precisă, o patrie, un certificat de loc și de timp.

Trebuie să înțelegi legile locului și ale timpului, legile lui *aici* și *acum*, spre a face artă, spre a face muzică ușoară de bună calitate. Și mai trebuie ceva : temelia teoretică și practică indispensabilă în orice profesiune, așadar și în muzică — fie ea chiar... ușoară ! Altfel, pe peisajul muzicii noastre ușoare va pune stăpînire personajul indezirabil al muzicianului analfabet, ale cărui „cuceriri" și „succese" nu se bazează pe bogăția cunoștințelor și a talentului, ci pe forța modei și pe legea minimei rezistențe. Cunoaștem, de pe acum, o serie de asemenea pretinși muzicieni, care nu aduc în bagajele lor nici talent, nici cunoștințe, nici invenție, ci doar piesele instalațiilor de captare și amplificare a sunetului ce se montează la repezeală.

Cine ar putea să denunțe opiniei publice aceste searbăde duplicate, dacă nu muzicologia, critica și publicistica muzicală ? Ele trebuie să lămurească dialectic noțiunile, să clarifice termenii ce se folosesc anapoda, să indice locul precis al muzicii ușoare într-o lume care pe tineri îi fascinează prin tot ce produce. Muzicologiei îi revine sarcina de a arăta că muzica aceasta, în ritmurile căreia se dansează și se petrece, ale cărei melodii sînt martorele primelor elanuri spre viață ale inimilor tinere nu este chiar atît de ușoară precum se crede îndeobște, că ea are, în orice caz, nevoie de garanția talentului, a cunoștințelor de meșteșug și, deci, de o atestare cît de cît credibilă din punct de vedere estetic. Că oricîtă vioiciune ar simula prin ritm, prin sonoritate, prin antren, melodiile împrumutate fără simț critic, de pe unde se poate, nu spun ascultătorilor nimic, deoarece le lipsește viața, autenticitatea, simțirea — simțirea noastră, tematica noastră. Că, în loc de a decalchia ritmurile și melodiile altora, ceea ce duce fatal la nivelare și despersonalizare în muzica ușoară, compozitorii și interpreții trebuie să afirme, dacă nu chiar să *salveze* specificul nostru de a simți și de a ne exprima prin cîntec.

Muzicologiei și criticii muzicale le revine datoria de a stabili precis poziția acestui gen de artă în nevoile cele mai legitime ale publicului larg, arătînd că atunci cînd produsele ei sînt bune, muzica ușoară îmbogățește și împrospătează spiritul și voința, așa cum un suc de fructe sau o prăjitură, fără a fi nici pîine, nici carne, își au rostul și valoarea lor nutritivă, stimulatoare pentru organism.

https://biblioteca-digitala.ro